

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

21 päivänä helmikuuta 2008*

Asiassa C-348/06 P,

jossa on kyse yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 17.8.2006,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään D. Martin ja F. Clotuche-Duvieusart, prosessiosoite Luxemburgissa,

valittajana,

ja jossa vastapuolena on

Marie-Claude Girardot, edustajinaan avocat C. Bernard-Glanz ja avocat S. Rodrigues,

kantajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit J. Klučka, A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari), P. Lindh ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: P. Mengozzi,
kirjaaja: yksikönpäällikkö M.-A. Gaudissart,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 24.5.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 22.11.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii muutoksenhaussa Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-10/02, Girardot vastaan komissio, 6.6.2006 antaman tuomion (Kok. H. 2006, s. I-A-2-129 ja II-A-2-609; jäljempänä valituksenalainen tuomio) kumoamista; tällä tuomiolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin yhtäältä vahvisti sen rahallisen korvauksen määräksi, joka komission on maksettava Girardot'lle ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-10/02, Girardot vastaan komissio, 31.3.2004 antaman tuomion nojalla (Kok. H. 2004, s. I-A-109 ja II-483; jäljempänä välituomio), 92 785 euroa 6.9.2004 alkaen Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioita varten vahvistaman korkokannan

mukaisesti laskettavine viivästyskorkeineen, korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä, ja toisaalta se velvoitti komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 2 Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen (jäljempänä henkilöstösäännöt), sellaisina kuin ne olivat voimassa nyt esillä olevaa asiaa koskevana aikana, 29 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Ennen toimielimessä avoinna olevan viran täyttämistä nimittävän viranomaisen on tutkittava:

- a) voidaanko virka täyttää toimielimen sisäisellä ylennyksellä tai siirrolla,
- b) voidaanko järjestää toimielimen sisäinen kilpailu,
- c) kolmen Euroopan yhteisön muiden toimielinten virkamiesten tekemät siirtohakemukset,

ja aloitettava tämän jälkeen joko tutkintotodistuksiin tai kokeisiin tai molempiin perustuva kilpailumenettely. Kilpailumenettely vahvistetaan liitteessä III.

Kilpailumenettely voidaan myös aloittaa varallaololuettelon laatimiseksi.”

- 3 Henkilöstösääntöjen 91 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kaikki yhteisöjen ja henkilöstösäännöissä tarkoitetun henkilön väliset riidat, jotka koskevat sellaisen toimenpiteen laillisuutta, joka on 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla tälle henkilölle vastainen. Taloudellisuonteisissa riidoissa yhteisön tuomioistuimella on täysi harkintavalta.”

- 4 Euroopan yhteisöjen muuhun henkilöstöön sovellettavien palvelussuhteen ehtojen (jäljempänä palvelussuhteen ehdot), sellaisina kuin niitä sovellettiin nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevana aikana, 2 artiklan d alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Väliaikaisella toimihenkilöllä tarkoitetaan näissä palvelussuhteen ehdoissa:

--

- d) toimihenkilöä, joka on palkattu hoitamaan väliaikaisesti sellaista vakinaista tointa, jonka palkka maksetaan tutkimus- ja sijoitusmäärärahoista ja joka kuuluu asianomaisen toimielimen talousarvion liitteenä olevaan henkilöstötaulukkoon.”

- 5 Palvelussuhteen ehtojen 8 artiklan neljännessä ja viidennessä kohdassa säädetään seuraavaa:

”Edellä 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettun toimihenkilön palvelussuhteen osalta noudatetaan seuraavia sääntöjä:

- sellaisen ura-alueeseen A tai B kuuluvan toimihenkilön palvelussuhde, joka hoitaa tieteellistä ja teknistä pätevyyttä edellyttäviä tehtäviä, voidaan solmia enintään viideksi vuodeksi; palvelussuhde voidaan uusida,

--

Edellä 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettun toimihenkilön määräaikainen palvelussuhde voidaan uusida vain kerran määräajaksi. Tämän jälkeen palvelussuhde voidaan uusida vain toistaiseksi.”

- 6 Palvelussuhteen ehtojen 47 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Väliaikaisen toimihenkilön palvelussuhde päättyy, paitsi asianomaisen kuollessa:

--

2) kun kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus:

a) työsopimuksessa mainitun irtisanomisajan päättyessä; – –. Kun kyseessä on 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettu toimihenkilö, irtisanomisaika on vähintään kuukausi jokaista palvelusvuotta kohti, kuitenkin vähintään kolme ja enintään kymmenen kuukautta. – –;

b) sen kuukauden viimeisenä päivänä, jonka kuluessa toimihenkilö täyttää 65 vuotta.”

7 Tapauksista, joissa toimihenkilö voidaan irtisanoa ilman irtisanomisaikaa, säädetään palvelussuhteen ehtojen 48–50 artiklassa.

Riidan perustana olevat tosiseikat

8 Girardot tuli komission palvelukseen kansallisena asiantuntijana 1.2.1996. Hän toimi tässä tehtävässä 31.1.1999 asti.

9 Girardot otettiin palvelukseen 15.1.1999 palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan d alakohdassa tarkoitetuksi väliaikaiseksi toimihenkilöksi työsopimuksella, joka tehtiin aluksi kahdeksi vuodeksi ja jota sen jälkeen jatkettiin vielä yhdellä vuodella tekemällä työsopimukseen tätä koskeva muutos. Hän työskenteli tämän jälkeen komissiossa aluksi teollisuuden pääosastossa ja siirtyi sieltä tietoyhteiskunnan pääosastoon.

- 10 Komission henkilöstön ja hallinnon pääosasto julkaisi 26.7.2000 avoimia toimia koskevan ilmoituksen, jossa komissio ilmoitti järjestävänsä sisäisiä kilpailuja varallaololuettelon laatimiseksi uutta tutkimushenkilöstöpolitiikkaansa koskevan komission päätöksen mukaisesti; näiden kilpailujen joukossa mainittiin sisäinen kilpailu COM/T/R/ST/A/2000 varallaololuettelon laatimiseksi ura-alueen A palkkaluokkien A 8 / A 5, A 4 ja A 3 toimihenkilöistä, joiden palkka maksettaisiin tutkimus- ja sijoitusbudjetin tieteellisistä ja teknisistä määrärahoista. Tässä ilmoituksessa mainittiin muun muassa, että yhden ainoan kokeen päätteeksi, joka muodostui valintalautakunnan haastattelusta, hakijat, jotka olivat saaneet vaaditun määrän pisteitä, kirjattaisiin luetteloon, josta heidät voidaan nimittää vakinaiseen toimeen.
- 11 Henkilöstön ja hallinnon pääosasto julkaisi 9.2. ja 12.2.2001 kaksi ilmoitusta väliaikaisten toimihenkilöiden vakinaistamiseksi tarkoitetuista avoimista toimista, jotka oli määrä rahoittaa tutkimus- ja sijoitusmäärärahoista.
- 12 Girardot ilmaisi 20.2.2001 päivätyllä kirjeellä kiinnostuksensa yhteen ura-alueen A toimeen, joka ilmoitettiin avoimeksi 9.2.2001, sekä seitsemään muuhun ura-alueen A toimeen, jotka ilmoitettiin avoimiksi 12.2.2001.
- 13 Komissio ilmoitti Girardot'lle 13.3.2001 päivätyllä kirjeellä, ettei tämän hakemusta 12.2.2001 päivättyyn ilmoitukseen liittyviin seitsemään toimeen voitu ottaa huomioon, koska näihin toimiin voivat päästä vain komission palveluksessa olevat henkilöstösääntöjen alaiset virkamiehet, jotka ovat läpäisseet kilpailun. Komissio valitsi kuhunkin toimeen seitsemän muuta hakijaa, jotka kaikki olivat väliaikaisia toimihenkilöitä ja jotka kaikki oli otettu sisäisen kilpailun COM/T/R/ST/A/2000 perusteella laadittuun varallaololuetteloon, ja nimitti kunkin heistä siihen toimeen, johon he olivat ilmaisseet kiinnostuksensa.

- 14 Komissio ilmoitti Girardot'lle 15.3.2001 päivätyllä kirjeellä, että tämän hakemusta 9.2.2001 avoimeksi ilmoitettuun toimeen ei voitu hyväksyä.
- 15 Girardot teki 8.6.2001 valituksen näihin kahteen kirjeeseen sisältyvistä päätöksistä, jotka koskivat hänen hakemustensa hylkäämistä. Valitus hylättiin implisiittisellä päätöksellä.

Oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

- 16 Girardot nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 18.1.2002 jättämällään kannekirjelmällä kanteen, jolla hän vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan 13.3. ja 15.3.2001 tehdyt komission päätökset, joilla hylättiin hänen hakemuksensa kahdeksaan vakinaiseen toimeen, jotka rahoitetaan tutkimus- ja sijoitusmäärärahoista (jäljempänä riidanalaiset päätökset), sekä näin ollen kumoamaan komission kahdeksan päätöstä muiden hakijoiden nimittämisestä näihin toimiin.
- 17 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi välituomiolla molemmat riidanalaiset päätökset, koska komissio ei ollut näyttänyt toteen, että se oli asianmukaisesti tutkinut Girardot'n hakemusten ansiot kaikkien kyseessä olevien toimien osalta ennen kuin se hylkäsi ne ja hyväksyi muiden hakijoiden hakemukset (välituomion 83 kohta).
- 18 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kuitenkaan hyväksynyt Girardot'n vaatimusta kyseisiin toimiin valittujen muiden hakijoiden nimittämisspäätösten

kumoamisesta. Vertailtuaan Girardot'n, kyseisen komission yksikön ja näihin toimiin nimitettyjen kolmansien osapuolten intressejä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoi nimittämispäätösten kumoamisen olevan suhteeton seuraus komission lainvastaisesta toimenpiteestä (välituomion 85–88 kohta).

- 19 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien kuitenkin muistutti, että kumoamistuomion tehokkaan vaikutuksen varmistamiseksi kantajan intressien mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimella on taloudellisuonteisissa riidoissa täysi harkintavalta ja että se voi viran puolesta määrätä vastaajana olevan toimielimen suorittamaan korvauksia tai löytämään kantajan tapauksessa oikeudenmukaisen ratkaisun, ja Girardot'n oikeuksien asianmukaiseksi suojaamiseksi se kehotti osapuolia pyrkimään keskenään sopimukseen kohtuullisesta rahallisesta korvauksesta, jolla Girardot'n hakemusten lainvastainen hylkääminen hyvitetäisiin. Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien täsmensi, että korvausta määritettäessä tuli ottaa huomioon, ettei Girardot voinut osallistua myöskään tuleviin kilpailumenettelyihin, joiden säännönmukainen kulku komission on varmistettava, koska hänellä ei ollut enää mahdollisuutta eikä oikeutta ilmaista kiinnostustaan haettavana oleviin toimiin vastaamalla avoimiin erityisesti tutkimusalaan koskeviin ilmoituksiin, koska hänen ja komission välinen väliaikaisen toimihenkilön sopimus oli päättynyt ilman, että se olisi uudistettu. Siltä varalta, ettei asiasta päästäisi sopimukseen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien totesi, että asianosaisten on toimitettava sille määrälliset vaatimuksensa kolmen kuukauden kuluessa välituomion antamisesta (välituomion 89–91 kohta).

Valituksenalainen tuomio

- 20 Koska osapuolet eivät päässeet keskenään sopimukseen kohtuullisesta rahallisesta korvauksesta, ne toimittivat rahamääräiset vaatimuksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle 6.9.2004.

- 21 Girardot vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta velvoittamaan komission maksamaan hänelle korvauksena ensisijaisesti 2 687 994 euroa, toissijaisesti 432 887 euroa ja joka tapauksessa 250 248 euroa lainmukaisine korkoineen.
- 22 Komissio puolestaan vaati, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistaisi korvauksen määräksi 23 917,43 euroa, ja katsoi, kuten valituksenalaisen tuomion 45 kohdasta ilmenee, että Girardot'lle on kohtuullista maksaa ”kolmen kuukauden nettopalkka [palvelussuhteen ehtojen 47 artiklan 2 kohdan a alakohdassa] vahvistetulta vähimmäisirtisanomisajalta eli 18 917,43 euroa korvaukseksi tämän menettämistä mahdollisuudesta päästä johonkin kyseisistä kahdeksasta toimesta, sekä 5 000 euron korvaus tämän menettämistä mahdollisuudesta osallistua uuteen palvelukseenottomenettelyyn”. Tähän summaan oli komission mukaan lisättävä väli-tuomion antamispäivän ja maksettavaksi tulevan summan lopullisen maksupäivän välisenä aikana kertyneet korot sekä yksi euro symbolisena korvauksena henkisestä kärsimyksestä.
- 23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki ensin kaikki ne eri vahingot, joita Girardot väitti hänelle aiheutuneen, ja se vahvisti tämän jälkeen valituksenalaisella tuomiolla yhtäältä komission maksettavaksi tulevan rahallisen korvauksen määräksi 92 785 euroa 6.9.2004 alkaen Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioita varten vahvistaman korkokannan mukaisesti laskettavine viivästyskorkoineen, korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä, sekä toisaalta velvoitti komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 24 Ensinnäkin siitä väitteestä, joka koski työnsaantimahdollisuuden väitettyä menetystä komissiossa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistutti valituksenalaisen tuomion 54 kohdassa, että riidanalaisten päätösten takia Girardot menetti varmasti ja peruuttamattomasti mahdollisuuden paitsi siihen, että komissio tutkisi hänen työhakemuksensa, myös siihen, että se hyväksyisi jonkin niistä, koska päätöksiä edeltänyttä tilannetta ei voitu enää palauttaa ennalleen. Tämän jälkeen se tarkensi tämän tuomion 55 ja 56 kohdassa, että mahdollisuuden menettäminen yhteisön

toimielimessä avoinna olevan toimen ja siihen liittyvien rahallisten etujen saamiseen on luettava aineelliseksi vahingoksi, mistä osapuolet olivat yksimielisiä. Lopuksi se totesi mainitun tuomion 57 ja 58 kohdassa, että mahdollisuuden menettämisestä aiheutuneen vahingon laajuuden arvioimiseksi oli tässä tapauksessa ”määritettävä sen palkan, joka Girardot’lle olisi maksettu, jos hänen työhakemuksensa olisi hyväksytty, ja sen palkan, joka hänelle tosiasiallisesti maksettiin työhakemusten lainvastaisen hylkäämisen seurauksena, välinen erotus ja tarvittaessa arvioitava prosentuaalinen todennäköisyys tämän mahdollisuuden toteutumiseen”.

25 Ansiotulojen erotuksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut ensinnäkin valituksenalaisen tuomion 59 kohdassa, että tämä kriteeri on perusteltu siitä syystä, että vaikka Girardot olikin menettänyt mahdollisuuden tulla valituksi johonkin kyseessä olevista toimista ja näin ollen saada sitä vastaavan taloudellisen edun, hän ei kuitenkaan ollut jäänyt työttömäksi.

26 Mahdollisen ansiotulojen erotuksen määrittämiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti ensin valituksenalaisen tuomion 61–82 kohdassa sen ajan, jonka osalta olisi vertailtava niitä ansiotuloja, jotka Girardot olisi saanut, jos hänet olisi otettu komission palvelukseen, niihin ansiotuloihin, jotka hän on tosiasiallisesti saanut. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi tältä osin valituksenalaisen tuomion 73–77 kohdassa komission väitteen siitä, että Girardot’n menettäminen olisi korvattavissa vain maksamalla kohtuullinen rahallinen korvaus, jonka määräksi vahvistettaisiin kolmen kuukauden nettopalkka palvelussuhteen ehtojen 47 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaiselta vähimmäisirtisanomisajalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että tämä johtaisi siihen, että väitettäisiin, että se aika, jona Girardot olisi pysynyt komission palveluksessa, jos se olisi ottanut hänet, on niin hypoteettinen, että olisi katsottava, että komissio olisi lakkauttanut hänen palvelussuhteensa heti, kun se oli alkanut, mikä ei ole uskottavaa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi näin ollen valituksenalaisen tuomion 78 kohdassa, että jotta voitaisiin ottaa huomioon kaikki palvelussuhteen ehtojen 47 artiklan 2 kohdassa ja 48–50 artiklassa mainitut palvelussuhteen päättämiseen johtavat mahdollisuudet, huomioon otettavan ajanjakson pituudeksi voitiin kohtuuden mukaan vahvistaa viisi vuotta irtisanomisaika mukaan luettuna, alkaen

siitä päivästä, jona tulivat voimaan komission hyväksymien hakijoiden nimitykset sen palvelukseenottomenettelyn päätteeksi, jonka ulkopuolelle Girardot oli lainvas-
taisesti jätetty. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen
tuomion 80 kohdassa Girardot'n väitteet, jotka koskivat vakinaistamisen todennäköi-
syyttä siitä syystä, että tämä seikka oli epävarma.

27 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määrittä valituksenalaisen
tuomion 83–95 kohdassa palkanmenetyksen suuruuden tältä ajalta. Tämän tuomion
86 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi kohtuuden mukaan, että
koska Girardot ei ollut tuonut esiin seikkoja, joiden perusteella voitaisiin määrittää se
palkka, joka hänelle olisi maksettu, jos jokin hänen hakemuksistaan olisi hyväksytty,
sekä tämän palkan kehitys, Girardot olisi saanut nettokuukausipalkan, joka keski-
määrin vastasi komission hänelle maksamaa viimeistä palkkaa, joka vastasi palk-
kaluokan A 5 palkkatason 4 mukaista tointa. Tämän saman tuomion 85 kohdassa
ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi tältä osin Girardot'n väitteen siitä,
että hänet olisi otettu palkkaluokkaan A 4 kuuluvaan toimeen.

28 Toiseksi menetettyjen mahdollisuuksien arvioinnin osalta ensimmäisen oikeusas-
teen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 96 ja 97 kohdassa, että Girardot'n
esittämät hakemukset täyttivät vaaditut edellytykset tullakseen otetuiksi huomioon,
ja se tarkasteli tämän tuomion 98–122 kohdassa, voidaanko hänen menettämänsä
mahdollisuutta pitää varmana niin, että Girardot'lla olisi ollut, jollei kaikkia, niin
ainakin vakavasti otettava mahdollisuus tulla otetuksi johonkin kyseessä olevista
viroista. Todettuaan saman tuomion 102–107 kohdassa, että Girardot oli tässä
menettelyn vaiheessa ainoa hakija kuhunkin toimeen, että hän voi vedota merkit-
tävään aikaisempaan kokemukseen komissiossa, että hänen työpanostaan oli arvos-
tettu ja että hänen pätevyytensä vastasi riittävästi virkojen kuvauksia, ensimmäisen
oikeusasteen tuomioistuin totesi mainitun tuomion 115–117 kohdassa seuraavaa:

”115 Edellä mainittujen asian tosiseikkojen valossa ei voida katsoa, että henkilös-
tösäätöjen 29 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun palvelukseenottomenettelyn

ensimmäisen vaiheen päätyttyä komissio, joka voi halutessaan ottaa huomioon muitakin hakijoita – – olisi täysin varmasti hyväksynyt yhden Girardot'n hakemuksista ja että Girardot'lla olisi siten ollut kaikki mahdollisuudet saada palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettu väliaikaisen toimihenkilön sopimus ja tästä tehtävästä koituvat rahalliset edut. On kuitenkin katsottava, että Girardot'lla olisi ollut ainakin vakavasti otettava mahdollisuus, jonka hän oli menettänyt, kun komissio oli hylännyt hänen hakemuksensa ilman toteen näytettyä ansioiden vertailua.

- 116 Henkilöstösääntöjen 29 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyn avoimia toimia koskevan hakumenettelyn aikana toinenkin hakija, joka myös oli väliaikainen toimihenkilö, oli ilmaissut komissiolle kiinnostuksensa näihin kahdeksaan toimeen, joihin myös Girardot oli ilmaissut kiinnostuksensa – –. Komissio olisi näin ollen voinut hyväksyä kumman tahansa näistä hakijoista. Se olisi kuitenkin yhtä hyvin hakemukset tutkittuaan voinut olla hyväksymättä ketään hakijoista ja siirtä henkilöstösääntöjen 29 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädettyyn menettelyyn vaiheeseen – –. Se olisi myös oikeuskäytännössä vahvistettuja periaatteita noudattaen voinut olla jatkamatta kyseistä menettelyä – –. Nämä seikat ovat omiaan pienentämään Girardot'n mahdollisuutta tulla valituksi johonkin kyseessä olevista toimista.
- 117 Jos Girardot'lla olisi kuitenkin hänen hakemustensa hylkäämisestä tehtyjen päätösten kumoamisen jälkeen ollut oikeus osallistua uuteen palvelukseenottomenettelyyn, hän olisi voinut ilmaista kiinnostuksensa muihin samankaltaisiin toimiin ja edellä 103–106 kohdassa mainitut seikat huomioon ottaen tulla mahdollisesti valituksi johonkin niistä, mitä komissio ei kiistä. Tämä seikka on omiaan lisäämään Girardot'n mahdollisuutta tulla hyväksytyksi palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan d alakohdassa tarkoitetuksi väliaikaiseksi toimihenkilöksi hoitamaan vakinaista tointa, joka rahoitetaan tutkimus- ja sijoitusmäärärahoista ja joka kuuluu A ura-alueeseen ja edellyttää tieteellistä pätevyyttä, ja hakea tointa yhteisessä tutkimuskeskuksessa, komission tutkimuksen pääosastossa tai tietoyhteiskunnan pääosastossa.”

29 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli valituksenalaisen tuomion 118 ja 119 kohdassa, että Girardot’lla oli vakavasti otettava mahdollisuus tulla valituksi ja siten se sovelsi kohtuuden mukaan hänen palkanmenetykseensä 0,5:n korjauskerrointa. Tämän saman tuomion 120 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kieltäytyi soveltamasta 0,996:n korjauskerrointa Girardot’n ehdotaman menetelmän mukaisesti, koska tämän menetelmän perusteella menetetyin mahdollisuuden laajuus riippui ainoastaan asianomaisen henkilön jättämien hakemusten määrästä siten, että muut edellä esitetyt seikat jätettiin ottamatta huomioon.

30 Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 123–125 kohdassa Girardot’n esittämät muita vahinkoja koskevat väitteet asiaan kuulumattomina siitä syystä, että kohtuullisen rahallisen korvauksen tarkoituksena oli panna välituomio täytäntöön ja suojata asianmukaisesti Girardot’n oikeuksia hänen esittämiensä kumoamisvaatimusten valossa korvaamalla kohtuuden mukaan se, ettei lainvastaisuutta edeltänyttä tilannetta voitu enää palauttaa ennalleen, eikä sen tarkoituksena ollut aikaisemman vahingonkorvausvaatimuksen puuttuessa korvata kaikkia muita vahinkoja, joita tästä lainvastaisuudesta oli voinut hänelle aiheutua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi joka tapauksessa tämän tuomion 125–138 kohdassa, ettei väitettyjä muita vahinkoja missään tapauksessa voitu ottaa huomioon kohtuullisen rahallisen korvauksen määrittämisessä. Erityisesti Girardot’n mielenterveyden horjumisesta ja masennuksesta johtuvaan henkiseen kärsimykseen liittyvien seikkojen sekä todetun lainvastaisen menettelyn väitetysti aiheuttaman fyysisen haitan osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi saman tuomion 133 ja 137 kohdassa, ettei Girardot ollut esittänyt mitään sellaisia seikkoja, kuten pätevää lääkärintodistusta tai asiantuntijalausuntoa, jotka olisivat osoittaneet, että tällaisia vahinkoja olisi tapahtunut.

Asianosaisten vaatimukset

31 Komissio vaatii valituksellaan, että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

- velvoittaa sen maksamaan Girardot’lle 23 917,4 euroa
- velvoittaa kummankin asianosaisen vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan yhteisöjen tuomioistuimessa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

32 Girardot vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

- jättää komission valituksen tutkimatta tai ainakin hylkää sen perusteettomana
- ottaa Girardot’n vastavalituksen tutkittavaksi, kumoaa valituksenalaisen tuomion ja hyväksyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyt kumoamis- ja korvausvaatimukset
- velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Päävalitus

Asianosaisten lausumat

33 Komissio esittää yhden ainoan valitusperusteen, jonka mukaan menetelmä, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käytti mahdollisuuden menettämisestä maksettavan korvauksen laskemiseksi, on EY 236 artiklan vastainen eikä vastaa edellytyksiä, joiden täytyessä komissio voidaan saattaa korvausvastuuseen.

34 Tältä osin komissio toteaa aluksi, että kun otetaan huomioon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tältä osin epäjohdonmukainen oikeuskäytäntö, sen valituksen tarkoituksena on oikeusvarmuussyistä saada yhteisöjen tuomioistuin ratkaisemaan tapa, jolla arvioidaan työnsaantimahdollisuuksien menettäminen komissiossa silloin, kun se tekee lainvastaisen päätöksen asianomaisen henkilön hakemuksen jäämisestä tutkimatta. Se lisää, että tämän valituksen tavoitteena on siten se, että yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa tämän mahdollisuuden menettämisen laskemiseksi yhdenmukaisen oikeudellisen päättelyn ja yhdenmukaisen laskentamenetelmän, joita on voitava soveltaa kaikissa tilanteissa.

35 Komissio täsmentää tältä osin, että se hyväksyy ajatuksen siitä, että työnsaantimahdollisuuden menettäminen katsotaan korvattavissa olevaksi aineelliseksi vahingoksi. Sitä vastoin se ei voi hyväksyä tapaa, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rahamääräisesti määrittänyt Girardot'lle aiheutuneen vahingon.

36 Komission mukaan valituksenalaisen tuomion 58 kohta on tältä osin oikeudellisesti virheellinen. Girardot'lle aiheutuneena todellisena ja varmana vahinkona on sen mukaan pidettävä vahinkoa, joka on aiheutunut siitä, että komissio ei tutkinut hänen hakemuksiaan, eikä sitä vahinkoa, joka johtuu hypoteettisesta palkanmenetyksestä tietynä, yhtä hypoteettisesti määritettynä ajanjaksona. Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myöntääkin tämän tuomion 99 ja 116 kohdassa yhtäältä, että komissiolla ei ollut velvollisuutta saattaa palvelukseenottomenettelyä loppuun asti, ja toisaalta, ettei ole sen tehtävä vertailla komission puolesta hakijoiden ansioita, se on tosiasiallisesti tutkinut niitä tämän saman tuomion 62–95 kohdassa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siis laskenut mahdollisuuden menettämiseen liittyvää tosiasiallista ja varmaa vahinkoa, vaan se totesi ansionmenetykseen liittyvän hypoteettisen vahingon, minkä edellytyksenä on oikeus tulla otetuksi palvelukseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siis virheellisesti tulkinnut mahdollisuuden menettämisen käsitteen varmuudeksi saada toimi, ja siten se on evännyt sen harkintavallan ja valintamarginaalin, joka yhteisön toimielimille kuuluu palvelukseen ottamisen yhteydessä.

37 Komissio on lisäksi korostanut istunnossa, ettei ole mitään suoraa syy-yhteyttä Girardot'n hakemusten huomioon ottamatta jättämisestä muodostuvan komission

virheen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa lopulta vahvistaman vahingon välillä. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vahingon on oltava suoraa seurausta moititusta menettelystä (ks. mm. yhdistetyt asiat 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79, Dumortier ym. v. neuvosto, tuomio 4.10.1979, Kok. 1979, s. 3091, 21 kohta).

38 Komission mukaan tämän oikeudellisen virheen osoittaa se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt ansionmenetyksen laskentaperusteena asianomaisen henkilön tällä välin saamaa palkkaa. Jos hän olisi ollut kyseisenä aikana työssä, josta olisi maksettu parempaa palkkaa kuin siitä työstä, jonka hän olisi voinut saada samana aikana komissiosta, mitään ansionmenetystä ei olisi aiheutunut, vaikka hän olisikin menettänyt kyseisen mahdollisuuden. Koska tämä menetelmä riippuu sattumanvaraisista seikoista, se voi siis johtaa samaan palvelukseenottomenettelyyn osallistuvien hakijoiden väliseen syrjintään.

39 Komission mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmän virheellisyttä vahvistaa valituksenalaisen tuomion 58 kohdassa esitetty toinen näkemys, jonka mukaan palkkojen erotus olisi "tarvittaessa" voitu määrittää asianomaisen henkilön prosentuaalisena todennäköisyytenä tulla otetuksi palvelukseen. Tämä seikka osoittaa jälleen kerran, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyrkii määrittämään syntyneen vahingon määrän hypoteettisen ansionmenetyksen avulla eikä työnsaantimahdollisuuden menettämisen avulla, koska tätä ansionmenetystä arvioidaan vain mahdollisesti suhteessa hypoteettiseen mahdollisuuteen tulla otetuksi kyseessä olevaan toimeen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin turvautuu tältä osin lisäksi sattumanvaraisiin oletamiin määrittääkseen, millä todennäköisyydellä Girardot olisi otettu palvelukseen, vaikka tällä ei ollut oikeutta tulla otetuksi palvelukseen.

40 Tämän vuoksi komissio katsoo, että valituksenalaisessa tuomiossa on laskettu työnsaantimahdollisuuden menettäminen: tavalla, joka on päinvastainen kuin juridisesti oikea tapa, koska siinä on ensin laskettu Girardot'n hypoteettinen ansionmenetys

ennen kuin näin saatuun määrään on sovellettu korjauskerrointa, joka liittyy siihen todennäköisyyteen, jolla hänet olisi otettu palvelukseen. Tämän mahdollisuuden menettämisen rahamääräisen määrittelyn pitäisi siis perustua muuhun kuin sellaiseen ansionmenetykseen, jonka edellytyksenä on varmuus palvelukseen ottamisesta.

41 Näin ollen komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisen kohdan toisen virkkeen mukaisesti, että vahinko, joka Girardot’lle aiheutui, voidaan hyvittää kohtuullisesti maksamalla tälle 18 917,43 euron kiinteämääräinen korvaus, joka vastaa kolmen kuukauden nettopalkkaa ja siis sitä summaa, joka komission olisi pitänyt maksaa Girardot’lle toistaiseksi tehdyn työsopimuksen irtisanomisajalta, korotettuna niin ikään kiinteämääräisellä 5 000 euron summalla, joka on tarkoitettu korvaukseksi siitä, ettei asianomainen henkilö voi enää osallistua tuleviin palvelukseenottomenettelyihin.

42 Girardot väittää, että valitus on jätettävä tutkimatta kahdesta syystä. Ensinnäkin ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen arvioimaan mahdollisuuden menettämistä aiheutuvia vahinkoja. Jos komissio näin ollen ei siis moiti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, ettei se eritellyt hänelle aiheutuneen vahingon rahamääräisessä määrittämisessä käyttämiään perusteita, se ei voi perustellusti riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointia valituksenalaisessa tuomiossa saati odottaa yhteisöjen tuomioistuimelta periaatepäätöstä laskentamenetelmästä, jota on käytettävä laskettaessa korvausta mahdollisuuden menettämistä aiheutuneesta aineellisesta vahingosta. Esille tulevat tilanteet ovat tältä osin erittäin vaihtelevia, joten ne on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Toiseksi valitusperustetta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on määrännyt korvauksen varman työpaikan menettämistä eikä työnsaantimahdollisuuden menettämistä, ei esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ja näin ollen se on uusi peruste, jonka esittäminen on yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdan ja 118 artiklan nojalla kiellettyä.

43 Girardot korostaa joka tapauksessa pääasian osalta, että hänelle aiheutunut vahinko on tosiasiallinen ja varma, koska komission kieltäytyttyä lainvastaisesti tutkimasta hänen hakemuksiaan hän menetti ensinnäkin mahdollisuuden siihen, että yksi tai

useampi niistä hyväksyttäisiin, ja toiseksi mahdollisuuden ilmaista myöhemmin kiinnostuksensa myös muihin avoimiin toimiin, sikäli kuin hänellä edelleen olisi ollut oikeus hakea niitä. Lisäksi valituksenalaisessa tuomiossa sovellettu menetelmä, jossa laskettiin ensin edut, jotka Girardot olisi saanut, jos hänet olisi otettu palvelukseen, ja määritettiin sen jälkeen prosentuaalisesti, kuinka todennäköisesti näin olisi tapahtunut, on menetelmä, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on jo noudattanut (ks. mm. asia T-144/02, Eagle ym. v. komissio, tuomio 5.10.2004, Kok. 2004, s. II-3381 sekä Kok. H., s. I-A-275 ja II-1231, 149 ja 163 kohta) ja joka on myös hyväksytty belgialaisessa doktriinissa. Tämä menetelmä soveltuu mahdollisuuden määrittämisestä aiheutuneen vahingon – jonka toteutuminen on siis jo määritelmällisesti epävarmaa – korvaamiseen.

44 Siltä osin kuin on kyse samaan palvelukseenottomenettelyyn osallistuvien hakijoiden väliseen syrjinnän riskiin kohdistuvasta kritiikistä, Girardot katsoo, että siinä on sivuutettu täysin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustelujen jälkimmäinen osa, jossa juuri määritetään tekijä, jota on sovellettava ansionmenetykseen, joka olisi aiheutunut siinä tapauksessa, että työnsaantimahdollisuus on toteutunut. Lisäksi olisi vain kohtuullista, että työnsaannin todennäköisyyden ollessa sama suuren ansionmenetyksen kärsineelle hakijalle maksetaan enemmän korvausta kuin vähäisemmän ansionmenetyksen kärsineelle hakijalle. Koska hakijoiden tilanteet eivät ole toisiinsa verrattavissa, ei voida katsoa, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta loukattaisiin.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

Valituksen tutkittavaksi ottaminen

45 Ensinnäkin siitä oikeudenkäyntiväitteestä, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin ei olisi toimivaltainen tarkastelemaan Girardot’lle aiheutuneen vahingon laajuutta, on palautettava mieliin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun

ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut vahingon olemassaolon, se on yksin toimivaltainen arvioimaan esitetyn vaatimuksen rajoissa vahingonkorvauksen laadun ja laajuuden, edellyttäen, että jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi harjoittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioihin kohdistuvaa lailisuusvalvontaa, näiden tuomioiden on oltava riittävästi perusteltuja ja niissä on vahingon arvioinnin yhteydessä ilmoitettava ne perusteet, joita on käytetty vahingonkorvauksen määrää vahvistettaessa (ks. vastaavasti asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 66 kohta; asia C-259/96 P, neuvosto v. de Nil ja Impens, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. I-2915, 32 ja 33 kohta; asia C-257/98 P, Lucaccioni v. komissio, tuomio 9.9.1999, Kok. 1999, s. I-5251, 34 ja 35 kohta ja asia C-12/05 P, Meister v. SMHV, määräys 14.12.2006, 82 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

46 Vaikka komissio nyt esillä olevassa asiassa riitauttaakin valituksellaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käyttämän menetelmän Girardot’lle aiheutuneiden vahinkojen laajuuden määrittämiseksi, se väittää tältä osin, että valituksenalainen tuomio sisältää useita oikeudellisia virheitä, koska tämä menetelmä, joka on esitetty kyseisen tuomion 58 kohdassa ja jota sitten sovelletaan sen 59–122 kohdassa, johtaa tosiasiasiihen, että sillä muutetaan vahingon luonnetta, sellaisena kuin sitä on kuvailtu mainitussa tuomiossa, eli työnsaantimahdollisuuden menettämistä, ja siten sen avulla tulkitaan väärin sen olemusta niin, että valituksenalaisessa tuomiossa tosiasiallisesti määritetty vahinko – komission mukaan työnsaantivarmuuden menettäminen ja siihen liittyvä ansionmenetyks – ei ole todellinen eikä varma eikä sillä ole suoraa syy-yhteyttä moitittuun lainvastaisuuteen.

47 Tällainen valitusperuste, joka koskee sen päättelyn johdonmukaisuutta, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt vahvistaakseen vahingonkorvauksen laajuuden määrittämiseksi käytetyn menetelmän, on oikeudellinen kysymys, joka voidaan saattaa valituksen yhteydessä yhteisöjen tuomioistuimen tarkasteltavaksi (ks. vastaavasti em. asia Lucaccioni v. komissio, tuomion 27–29 kohta).

48 Kuten Girardot perustellusti väittää, komissio ei sitä vastoin voi vaatia nyt esillä olevalla valituksellaan yhteisöjen tuomioistuinta täsmentämään tapaa, jolla

toimielimen palvelukseen pääsyä koskevan mahdollisuuden menettäminen on laskettava kaikissa tilanteissa, joissa asianomaiselta henkilöltä on lainvastaisesti evätty oikeus siihen, että hänen hakemuksensa tutkitaan.

- 49 Yhteisöjen tuomioistuin on valitusasioissa toimivaltainen arvioimaan ainoastaan sitä oikeudellista ratkaisua, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä perusteista (ks. em. asia komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomion 59 kohta). Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tällaisessa menettelyssä yksinomaan tutkimaan, yksilöidääkö valitukseen sisältyvissä väitteissä valituksenalaiseen tuomioon sisältyvä oikeudellinen virhe (ks. vastaavasti asia C-352/98 P, Bergaderm ja Goupil v. komissio, tuomio 4.7.2000, Kok. 2000, s. I-5291, 35 kohta ja asia C-76/01 P, Eurocoton ym. v. neuvosto, tuomio 30.9.2003, Kok. 2003, s. I-10091, 47 kohta).
- 50 Toiseksi oikeudenkäyntiväitettä, jonka mukaan komission valituksensa tueksi esittämää perustetta eli sitä, että valituksenalaisen tuomion 58 kohtaan sisältyy oikeudellisia virheitä, ei voida tutkia, koska se on uusi, ei voida hyväksyä, koska komission tässä valituksessa kritisoimat toteamukset esiintyvät ensimmäisen kerran tässä tuomiossa (ks. vastaavasti asia C-449/99 P, EIP v. Hautem, tuomio 2.10.2001, Kok. 2001, s. I-6733, 88 ja 89 kohta ja asia C-229/05 P, PKK ja KNK v. neuvosto, tuomio 18.1.2007, Kok. 2007, s. I-439, 33 kohta).
- 51 Tästä seuraa, että yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tämän valituksen yhteydessä yksinomaan tutkimaan, onko menetelmä, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut valituksenalaisessa tuomiossa määrittääkseen Girardot'lle aiheutuneesta mahdollisuuden menetyksestä maksettavan vahingonkorvauksen laajuuden, oikeudellisesti virheellinen. Muilta osin nyt esillä oleva valitus on jätettävä tutkimatta.

Pääasia

- 52 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan virkamiehen esittäessä vahingonkorvausvaatimuksen yhteisö on vastuussa vahingosta ainoastaan, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielinten moitittu toiminta on lainvastaista, vahinko on tosiasiaassa syntynyt sekä toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys (ks. asia 111/86, Delauche v. komissio, tuomio 16.12.1987, Kok. 1987, s. 5345, 30 kohta; em. asia komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomion 42 kohta ja em. asia neuvosto v. de Nil ja Impens, tuomion 23 kohta).
- 53 Moitittuun lainvastaisuuteen liittyvän edellytyksen osalta ilmenee välituomion 83 kohdasta, joka ei ole valituksen kohteena ja jota on näin ollen pidettävä lopullisena, että lainvastainen menettely muodostui nyt esillä olevassa asiassa siitä, että komissio ei ole riidanalaisilla päätöksillään osoittanut, että se olisi asianmukaisesti tutkinut Girardot'n hakemuksen ansiot kuhunkin toimeen, joihin hän on hakenut, ennen kuin se hylkäsi hakemuksen.
- 54 Vahinkoa koskevan edellytyksen osalta on palautettava mieliin, että vahingon, josta korvausta vaaditaan, on oltava todellinen ja varma (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 ja 5/81, Birra Wührer ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.1982, Kok. 1982, 9 kohta ja ks. asia C-243/05 P, Agraz ym. v. komissio, tuomio 9.11.2006, Kok. 2006, s. I-10833, 27 kohta).
- 55 Nyt esillä olevassa asiassa ei ole kiistetty sitä, että Girardot menetti komission lainvastaisuuden vuoksi varmallalla ja korjaamattomalla tavalla mahdollisuuden saada työtä tämän toimielimen yksiköissä nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevan palvelukseenottomenettelyn päätteeksi ja että näin ollen tämä mahdollisuuden menetys on hänen kannaltaan todellinen ja varma vahinko.

- 56 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksista ilmenee, että tämä Girardot'lle aiheutunut todellinen ja varma vahinko sisältää myös sen, ettei hänen ole mahdollista osallistua uuteen palvelukseenottomenettelyyn, koska hän ei enää voi eikä hänellä ole oikeutta ilmaista kiinnostustaan avoimiin toimiin vastaamalla erityisesti tutkimusalaa koskevaan ilmoitukseen, jollaisen perusteella hän oli lähettänyt hakemuksen; tämä ilmenee erityisesti välituomion 84–91 kohdasta, joita ei tämän tuomion 53 kohdassa mainituista syistä myöskään enää voida riitauttaa nyt esillä olevan valituksen puitteissa.
- 57 Komissio moittii kuitenkin nyt esillä olevalla valituksellaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tämän vahingonkorvauksen laajuuden määrittämiseksi käytettävää menetelmää. Se väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tällä menetelmällä määrittänyt sitä todellista ja varmaa vahinkoa, joka Girardot'lle on aiheutunut mahdollisuuden menettämisestä, vaan että se on tosiasiasa laskenut toisen, puhtaasti hypoteettisen vahingon, joka johtuu siitä ansionmenetyksestä, joka tälle olisi aiheutunut, jos hänellä olisi ollut oikeus tulla otetuksi palvelukseen, ja se on siten muuttanut työnsaantimahdollisuuden menetyksen työnsaantivarmuuden menettämiseksi.
- 58 Tältä osin on korostettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on henkilöstösääntöjen 91 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaan taloudellisuusluonteisissa riita-asioissa täysi harkintavalta, jonka puitteissa se voi tarpeen vaatiessa velvoittaa viran puolesta vastaajan maksamaan korvausta vahingosta, joka on aiheutunut sen virheestä, ja tällaisessa tapauksessa arvioida aiheutuneen vahingon kohtuuden mukaan kaikki asiaan liittyvät olosuhteet huomioon ottaen (ks. mm. asia 24/79, Oberthür v. komissio, tuomio 5.6.1980, Kok. 1980, s. 1743, 14 kohta; yhdistetyt asiat 176/86 ja 177/86, Houyoux ja Guery v. komissio, tuomio 27.10.1987, Kok. 1987, s. 4333, 16 kohta; asia C-90/95 P, de Compte v. parlamentti, tuomio 17.4.1997, Kok. 1997, s. I-1999, 45 kohta ja em. asia EIP v. Hautem, tuomion 95 kohta).
- 59 Lisäksi on palautettava mieliin, että tämän tuomion 45 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan silloin, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut

vahingon olemassaolon, se on yksin toimivaltainen arvioimaan esitetyn vaatimuksen rajoissa tämän vahingonkorvauksen laadun ja ulottuvuuden edellyttäen, että perusteluvollisuutta noudatetaan.

- 60 Kuten komissio itse myönsi istunnossa vastauksena yhteisöjen tuomioistuimen tätä koskevaan kysymykseen, on erittäin vaikeaa, jollei mahdotonta, määritellä menetelmä, jonka avulla voidaan ilmaista täsmällisesti lukuina työnsaantimahdollisuus kyseisessä toimielimessä ja näin ollen arvioida tämän mahdollisuuden menetyksestä johtuva vahinko.
- 61 Näin ollen sen tutkimiseksi, sisältykö valituksenalaiseen tuomioon oikeudellinen virhe, joka koskee Girardot'lle aiheutuneesta mahdollisuuden menetyksestä johtuvan vahingonkorvauksen laajuuden määrittämistä, on otettava huomioon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen täysi harkintavalta sen menetelmän suhteen, jonka avulla tämä määrittäminen tapahtui.
- 62 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että Girardot'lle nyt esillä olevassa asiassa aiheutuneen vahingonkorvauksen laajuuden määrittämiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että ensinnäkin on määritettävä hänelle aiheutunut ansionmenetys vahvistamalla sen palkan, joka hänelle olisi maksettu, jos hänet olisi otettu palvelukseen, ja sen palkan, joka hänelle tosiasiallisesti maksettiin lainvastaisuuden tapahduttua, välinen erotus, ja toiseksi arvioitava prosentuaalisessa muodossa hänen mahdollisuutensa tulla otetuksi palvelukseen, jotta voidaan painottaa näin laskettu ansionmenetys.
- 63 Pitää tietysti paikkansa, että siltä osin kuin tämä menetelmä perustuu asianomaisen henkilön ansionmenetyksen kriteeriin, sen välittömänä seurauksena on, kuten komissio on perustellusti huomauttanut, se, että kun lainvastaisen menettelyn

jälkeen tosiasiallisesti saatu palkka on suurempi kuin sen vuoksi menetetty palkka, mitään korvausta ei pitäisi maksaa siitä huolimatta, että mahdollisuus on menetetty.

- 64 Kuten komissio on myös todennut, tällainen menetelmä johtaa lisäksi väistämättä siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen on, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on valituksenalaisen tuomion 59–95 kohdassa tehnyt, suoritettava ennakoiva tarkastelu pyrkimällä rekonstruoimaan kuvitteellinen ura, jonka asianomainen henkilö olisi voinut saavuttaa tässä toimitelmässä, sellaisten olettamien perusteella, jotka, vaikka ne kuuluvatkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintavaltaan, ovat kuitenkin luonteeltaan epävarmoja asianomaisen henkilön palvelusajan keston ja hänen palkkansa suuruuden kehityksen osalta.
- 65 Pitää paikkansa, että ansionmenetyksen kriteerin perusteella ei yksinään voida määrittää korvauksen suuruutta sellaisen vahingon osalta, joka johtuu työnsaanti-mahdollisuuden menettämisestä. Tällaisessa tapauksessa aiheutunutta vahinkoa ei voida rinnastaa siihen palkan määrään, joka olisi saatu, jos tämä mahdollisuus olisi toteutunut, koska, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nyt esillä olevassa asiassa on todennut valituksenalaisen tuomion 116 kohdassa, asianomainen henkilö ei voi vedota minkäänlaiseen oikeuteen tulla otetuksi palvelukseen, kun otetaan huomioon komission harkintavalta tällä alalla. Näin ollen vahinko, josta asianomaisella henkilöllä on oikeus saada korvausta, ei voi vastata oikeudenmenetyksestä johtuvaa ansionmenetystä (ks. analogisesti yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.2000, Kok. 2000, s. I-203, 59 ja 60 kohta).
- 66 Tästä ei kuitenkaan voida päätellä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa käyttämä ansionmenetyskriteeri olisi, kun otetaan huomioon sillä oleva sovellettava menetelmä koskeva harkintavalta, soveltumaton Girardot'lle nyt esillä olevassa asiassa aiheutuneesta mahdollisuuden menettämisestä johtuvan vahingonkorvauksen laajuuden määrittämiseen.

67 Koska, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 77 kohdassa, Girardot'n menettämän mahdollisuuden arvo riippuu sen edun suuruudesta, jonka hän olisi saanut, jos tämä mahdollisuus olisi toteutunut, moititusta lainvastaisesta menettelystä aiheutunut ansionmenetyks on kuitenkin merkityksellinen kriteeri tältä osin, vaikkei yksin sen perusteella voidakaan määrittää mahdollisuuden menettämistä maksettavan korvauksen laajuutta. Vaikka Girardot'lla ei ollutkaan oikeutta tulla otetuksi palvelukseen, tälle mahdollisuudelle laskettava arvo riippuu siis ainakin osittain sen palkan suuruudesta, jota hän saattoi odottaa saavansa.

68 Tältä osin on sitä paitsi huomattava, että Girardot'lle aiheutuneen vahingon korvaamiseksi komission tämän valituksen yhteydessä ehdottama vaihtoehtoinen menetelmä, jonka mukaan hänelle annettaisiin kiinteämääräinen korvaus, jonka määräksi vahvistettaisiin palvelussuhteen ehtojen 47 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn vähimmäisirtisanomisajan mukaisesti kolmen kuukauden nettopalkka, perustuu myös moititusta lainvastaisuudesta seuraavan ansionmenetyksen määrään. Näin ollen komissio voi tuskin kiistää tämän perusteen merkittävyyden.

69 On lisäksi myönnettävä, että lainvastaisuuden jälkeen tosiasiallisesti saatu palkka ratkaisee myös osittain vahingonkorvauksen laajuuden, koska kaikilla vahingon kohteeksi joutuneilla henkilöillä on velvollisuus rajoittaa vahinkoaan. Tältä osin komission väitettä syrjinnän riskistä ei voida hyväksyä. Kahden lainvastaisesti syrjäytetyn hakijan, joille aiheutuu erilainen ansionmenetyks, ei voida vahingon laajuuden osalta katsoa olevan samanlaisessa tai samankaltaisessa tilanteessa, vaikka heillä olisi samanlainen mahdollisuus tulla otetuksi palvelukseen.

70 Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on Girardot'lle aiheutuneen mahdollisuuden menetyksen perusteella maksettavan korvauksen laajuuden määrittääkseen todellakin ensin tarkastellut hänen menettämänsä palkan määrää, se ei myöskään ole ottanut tätä ainoaksi perusteeksi tämän korvauksen laajuuden määrittämiseksi.

- 71 Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomion 58 kohdassa, että Girardot’lle aiheutuneen mahdollisuuden menettämisen korvaamisen laajuuden määrittämiseksi on ”tarvittaessa” arvioitava hänen mahdollisuutensa tulla otetuksi palvelukseen ja viitannut siten siihen, että tämä arviointi on luonteeltaan puhtaasti vapaaehtoinen, se on tosin tehnyt oikeudellisen virheen, koska jos tämä mahdollisuuden menettämisen käsitteeseen sisältyvä arviointi jätettäisiin tekemättä, laskettaisiin ainoastaan Girardot’lle aiheutunut ansionmenetyks, vaikka hänellä ei ollutkaan mitään oikeutta tulla otetuksi palvelukseen.
- 72 Tämä virhe on kuitenkin asiaan vaikuttamaton, sillä sen jälkeen, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on laskenut valituksenalaisen tuomion 59–95 kohdassa Girardot’lle aiheutuneen ansionmenetyksen, se on mainitun tuomion 96–122 kohdassa soveltanut tähän menetykseen prosenttiosuutta, jolla on tarkoitus määrittää, mikä mahdollisuus Girardot’lla olisi ollut tulla otetuksi palvelukseen, kun otetaan huomioon kaikki nyt esillä olevalle asialle ominaiset seikat, joiden arviointi kuuluu yksinomaan sen toimivaltaan.
- 73 Tällainen kriteeri, jota sovelletaan sellaisen menetelmän mukaan, jota – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 55 kohdassa – käytetään myös useissa kansallisissa oikeusjärjestyksissä ansionmenetyksestä koskevan kriteerin painottamiseksi, voi olla merkityksellinen tekijä Girardot’lle aiheutuneesta mahdollisuuden menetyksestä maksettavan korvauksen laajuuden määrittämiseksi, koska sen avulla voidaan ottaa huomioon tätä määrittämistä varten se todennäköisyys, jolla hän olisi voinut saada korvaamattomasti menettämänsä palkan.
- 74 Kuten komissio on todennut istunnossa, on totta, että se todennäköisyyden aste, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin laskenut, on luonteeltaan hypoteettinen ja ettei sitä itsessään voida pitää todellisena tai varmana. Tämä seikka on kuitenkin merkityksellinen, koska on selvää, että vahinko, joka on aiheutunut Girardot’lle siitä, että hän on menettänyt mahdollisuutensa tulla otetuksi palvelukseen, on todellinen ja varma ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on harkintavaltaa, kun se valitsee vahingonkorvauksen suuruuden määrittämiseksi käyttämänsä menetelmän.

- 75 Joka tapauksessa on todettava, että komission ehdottama menetelmä, joka on mainittu tämän tuomion 68 kohdassa, on ilmeisesti vähemmän soveltuva kuin se, jota on käytetty valituksenalaisessa tuomiossa mahdollisuuden menettämistä johtuvasta vahingosta maksettavan korvauksen laajuuden määrittämiseksi.
- 76 Tällainen menetelmä, jossa jätetään kokonaan ottamatta huomioon Girardot'n tilanteelle ominaiset seikat sellaisen säännön ehdottamiseksi, jolla on tarkoitus korvata yhdenmukaisella tavalla kaikkien asianomaisten henkilöiden työnsaantimahdollisuuksien menetykset, ei vastoin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuja edellytyksiä (ks. mm. yhdistetyt asiat 169/83 ja 136/84, Leussink ym. v. komissio, tuomio 8.10.1986, Kok. 1986, s. 2801, 13 kohta ja em. asia Lucaccioni v. komissio, tuomion 22 ja 28 kohta) mahdollista sitä, että varmistetaan kunkin asianomaisen henkilön osalta häneen kohdistuneesta lainvastaisuudesta tosiasiallisesti aiheutuneen yksilöllisen vahingon täysimittainen korvaaminen, ja lisäksi sillä evätään yhteisöjen tuomioistuinten harkintavalta määrittää tämän vahingon perusteella maksettavan korvauksen laajuus.
- 77 Lisäksi tämä vaihtoehtoinen menetelmä johtaisi sellaisen fiktiivisen vahingon korvaamiseen, joka ei ole todellinen eikä varma, koska, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on huomauttanut valituksenalaisen tuomion 74 kohdassa, siinä lähdettäisiin siitä, että aika, jona Girardot olisi pysynyt komission palveluksessa, jos hänet olisi otettu palvelukseen, on niin hypoteettinen, että se pitäisi jättää kokonaan ottamatta huomioon, ja että näin ollen olisi katsottava, että hänen palvelussuhteensa on päättynyt heti, kun se on alkanut.
- 78 Tästä johtuu, että komissio, joka ei muilta osin kiistä sitä, että valituksenalainen tuomio on oikeudellisesti riittävän perusteltu, ei ole osoittanut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi siinä vahvistamallaan menetelmällä ja sillä tältä osin olevaa harkintavaltaa käyttäessään ottanut vääristyneellä tavalla huomioon Girardot'lle nyt esillä olevassa asiassa aiheutuneen vahingon, kun se ei ole määrittänyt hänelle työnsaantimahdollisuuden menetyksestä johtunutta todellista ja varmaa vahinkoa.

79 On selvää, että tällä viimeksi mainitulla vahingolla on välitön syy-yhteys nyt esillä olevassa asiassa moitittuun lainvastaisuuteen.

80 Näin ollen on todettava, että päävalitus ei ole perusteltu ja että se on siis hylättävä.

Vastavalitus

Asianosaisten lausumat

81 Girardot väittää vastavalituksellaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut yhteisön oikeutta ja tehnyt useita ilmeisiä arviointivirheitä.

82 Ensinnäkin Girardot väittää, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut huomioon vain viiden vuoden ajanjakson palkanerotuksen laskemiseksi, se on tehnyt ilmeisen arviointivirheen, koska se on valituksenalaisen tuomion 80 kohdassa jättänyt arviointikriteerien ulkopuolelle uramahdollisuuden menetyksen, vaikka vakinaistamismahdollisuus ei ollut epävarma, koska komissio oli selvästi

määritellyn politiikan mukaisesti vakinaistanut kyseessä olevana aikana useita väliaikaisia toimihenkilöitä ja kaikki lopulta palvelukseen otetut kahdeksan hakijaa oli vakinaistettu.

- 83 Toiseksi Girardot väittää, että tukeutuessaan nettokuukausipalkkaan, joka vastaa keskimäärin komission hänelle maksamaa viimeistä palkkaa palkkaluokan A 5 toimessa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt ilmeisen arviointivirheen määrittäessään palkanerotuksen, kun se on valituksenalaisen tuomion 85 kohdassa jättänyt ottamatta huomioon sen tosiseikan, että hänellä oli suurempi mahdollisuus tulla otetuksi palvelukseen palkkaluokassa A 4 kuin palkkaluokassa A 5, koska niistä kahdeksasta toimesta, joihin hän oli jättänyt hakemuksensa, viisi kuului palkkaluokkaan A 4. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt rekonstruoida hänen urakehityksensä sen perusteella, kauanko ylennyksen saaminen seuraavaan palkkaluokkaan keskimääräisesti kestää, ja ottaa huomioon eläkeoikeudet, jotka hän olisi saanut, jos hänet olisi otettu palvelukseen.
- 84 Kolmanneksi Girardot katsoo, että vahvistaessaan 50 prosentiksi sen mahdollisuuden, että hänet olisi otettu palvelukseen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt ilmeisen arviointivirheen tämän mahdollisuuden toteutumisen todennäköisyyden osalta, koska valituksenalaisen tuomion 116 kohdassa se on jättänyt ottamatta huomioon, että hänen mahdollisuutensa tulla otetuksi palvelukseen lisääntyivät siitä syystä, että kuhunkin kyseessä olevaan toimeen oli hänen lisäksi vain yksi muu hakija, että jokainen näistä on otettu palvelukseen ja että hakijalla, joka hakee kahdeksaan toimeen, on suurempi mahdollisuus tulla valituksi kuin hakijalla, joka on hakenut vain yhteen toimeen. Lisäksi vakavasti otettava mahdollisuus ei ole sama kuin yksi mahdollisuus kahdesta.
- 85 Neljänneksi Girardot katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt ilmeisen arviointivirheen, kun se ei ole ottanut valituksenalaisen tuomion 133–138 kohdassa huomioon kaikkia henkisiä ja ruumiillisia vahinkoja, vaikka hänen oikeudenkäynnissä esittämistään lääkärintodistuksista ilmeneekin depressiivinen syndrooma, josta hän on kärsinyt hakemustensa lainvastaisesta hylkäämisestä lähtien.

86 Komissio väitti istunnossa, että vastavalitus on jätettävä kokonaisuudessaan tutkimatta, koska sen tarkoituksena on kyseenalaistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama tosiseikkojen arviointi.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

87 Kuten EY 225 artiklasta ja yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 51 artiklasta ilmenee, muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymyksiä koskevilta osin ja näin ollen ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen toteamaan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (ks. mm. em. asia EIP v. Hautem, tuomion 44 kohta; asia C-121/01 P, O'Hannrachain v. parlamentti, tuomio 5.6.2003, Kok. 2003, s. I-5539, 35 kohta ja asia C-230/05 P, L v. komissio, määräys 27.4.2006, 45 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

88 Lisäksi EY 225 artiklasta, yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 112 artiklan 1 kohdan c alakohdasta seuraa, että valituksessa on ilmoitettava täsmällisesti sekä se, miltä kaikilta osin tuomion kumoamista vaaditaan, että ne oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin erityisesti halutaan vedota tämän vaatimuksen tueksi (ks.

mm. asia C-41/00 P, Interporc v. komissio, tuomio 6.3.2003, Kok. 2003, s. I-2125, 15 kohta; asia C-68/05 P, Koninklijke Coöperatie Cosun v. komissio, tuomio 26.10.2006, Kok. 2006, s. I-10367, 54 kohta; asia C-196/03 P, Lucaccioni v. komissio, määräys 19.3.2004, Kok. 2004, s. I-2683, 40 kohta ja em. asia Meister v. SMHV, määräyksen 95 kohta).

89 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tätä viimeksi mainittua edellytystä ei täytä valitus, jossa vain kerrataan tai toistetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa jo esitetyt perusteet ja perustelut, mukaan lukien ne, joiden pohjana olevien tosiseikkojen osalta tämä tuomioistuin on nimenomaisesti omaksunut eri näkemyksen, ilman että valitukseen edes sisältyisi perusteluja, joiden tarkoituksena olisi erityisesti osoittaa valituksenalaiseen tuomioon sisältyvä oikeudellinen virhe. Tällaisella valituksella tosiasiallisesti pyritään ainoastaan siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetty kanne tutkitaan uudelleen, mikä ei kuulu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan (ks. mm. em. asia Bergaderm ja Goupil v. komissio, tuomion 35 kohta; em. asia Eurocoton ym. v. neuvosto, tuomion 47 kohta ja em. asia Lucaccioni v. komissio, määräyksen 41 kohta).

90 Tämän tuomion 45 kohdassa mieliin palautetun oikeuskäytännön mukaan silloin, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut vahingon olemassaolon, se on yksin toimivaltainen arvioimaan esitetyn vaatimuksen rajoissa vahingonkorvauksen laadun ja laajuuden.

91 Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että kuten Girardot itse on korostanut istunnossa vastauksena yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kysymykseen, hänen tarkoituksenaan ei tällä vastavalituksella ole yksilöidä niitä oikeudellisia virheitä, jotka rasittavat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa tekemiä päätelmiä, vaan hänen tarkoituksenaan on yhtäältä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyt väitteet toistamalla ja toisaalta väitettyihin uusiin

todisteisiin vetoamalla saattaa kyseenalaiseksi se tosiseikkoja koskeva arviointi, johon tämä tuomioistuin on päätenyt kyseisessä tuomiossa vahingonkorvauksen laajuuden määrittämiseksi; hän ei kuitenkaan esitä minkäänlaista väitettä näiden tosiseikkojen ottamisesta huomioon vääristyneellä tavalla, eikä hän tukeudu oikeudelliseen argumentointiin, jonka avulla voitaisiin osoittaa, millä tavoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama tosiseikkojen arviointi olisi oikeudellisesti virheellinen. Girardot vaatii siis näin ainoastaan valituksenalaisen tuomion uudelleen tutkimista.

92 Näin ollen vastavalitus on jätettävä tutkimatta.

93 Edellä todetuista seikoista johtuu, että päävalitus ja vastavalitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

94 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla sovelletaan muutoksenhakuun, asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt päävalituksen ja Girardot on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, komissio on veloitettava korvaamaan päävalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Koska Girardot on hävinnyt vastavalituksen ja komissio on vaatinut siitä aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvaamista, Girardot on veloitettava korvaamaan vastavalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Päävalitus hylätään, ja vastavalitus jätetään tutkimatta.**

- 2) **Euroopan yhteisöjen komissio veloitetaan korvaamaan päävalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.**

- 3) **Girardot veloitetaan korvaamaan vastavalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset